

Ukandamizaji: Usuli na Kuzaliwa kwa Musa

SABATO MCHANA

Somo la Juma Hili: Kut. 1:1–22; Mwa. 37:26–28; Mwa. 39:2, 21; Mdo. 7:6; Gal. 3:16, 17; Kut. 2:1–25.

Fungu la Kukariri: “Wana wa Israeli wakaugua kwa sababu ya ule utumwa, wakalia; kilio chao kikafika juu kwa Mungu kwa sababu ya ule utumwa. Mungu akasikia kuugua kwao, Mungu akakumbuka agano lake alilolifanya na Ibrahimu na Isaka na Yakobo. Mungu akawaona wana wa Israeli, na Mungu akawaangalia” (Kutoka 2:23–25).

Kitabu cha Kutoka kimejaa masimulizi ya waliokandamizwa, waliotengwa, walioteswa, walionyonywa na walioshushwa hadhi. Hivyo, watu leo wanaohisi kuachwa, kusahuliwa na kutiwa utumwani wanaweza kupata tumaini, kwa sababu Mungu yuleyule aliyewaokoa Waebrania anaweza kuwaokoa pia.

Kitabu cha Kutoka kinathibitisha juu ya vita vilivyopo maishani na dhulumu na majaribu ambavyo ni sehemu ya maisha haya. Kila mtu anaweza kutiwa moyo na visa vya uingiliaji kati wa Mungu kwa ajili ya watu Wake wanaoteseka. Mungu anasikia kilio cha wanaokandamizwa, anaona mapambano yao, anaona machozi yao na katika maumivu yao, huja na kutoa msaada.

Mungu huchukua hatua ya kuwakomboa wale wanaomtumaini. Tunahitaji tu kupokea, kwa imani, kile anachotupatia. Hii ndiyo sababu kitabu cha Kutoka kinapaswa kujifunzwa, kwa kuwa kinaelekeza katika kile ambacho Yesu ametufanyia sisi sote. Ni kitabu kinachohusu ukombozi, na wokovu wa mwisho—vyote ambavyo ni vyetu, kwa imani, katika Kristo Yesu na kile alichotupatia.

Katikati ya misukosuko na giza, ikiwa macho yetu yameelekezwa kwa Mungu, tunaweza kutambua uwepo Wake, utunzaji na msaada Wake anapotuongoza kuelekea “Nchi ya Ahadi” ya milele.

*Jifunze somo la juma hili kwa maandalizi ya Sabato ya Julai 5.

Watu wa Mungu Huko Misri

Kitabu cha Kutoka kinaitwa shemot kwa Kiebrania, kihalisi “majina” kwa Kiingereza, kwa mujibu wa maneno ya utangulizi ya matini hii ya kale. “Basi majina” ndivyo inavyoanza. Majina ya familia ya mzee Yakobo yameorodheshwa mwanzoni kabisa.

Soma Kutoka 1:1–7. Ni ukweli gani wa muhimu unaopatikana hapa?

Kitabu cha Kutoka kinaanza na ukumbusho wa baraka za Mungu. Mzee Yakobo na familia yake walipoishi Misri, walikuwa watu 70 tu (*Mwa. 46:27, Kut. 1:5*), lakini Waisraeli “walikuwa na uzazi sana, na kuongezeka mno, na kuzidi kuwa wengi, nao wakaendelea na kuongezeka nguvu; na ile nchi ilikuwa imejawa na wao” (*Kut. 1:7*). Hata hivyo, kufikia wakati wa Kutoka, hesabu yao ilikuwa “kama watu sita mia elfu watu waume waliokwenda kwa miguu, bila kuhesabu watoto” (*Kut. 12:37*).

Soma Kutoka 1:8–11. Hali ya Waisraeli ilikuwaje wakati wa Kutoka?

Maandiko ya Biblia yanaelezea kisa cha wana wa Israeli huko Misri kwa namna ya kuhuzunisha na kukatisha tamaa. Kitabu cha Kutoka kinaanza na kutiwa kwao utumwani na wasimamizi wa Wamisri na kazi za ukandamizaji walizowafanyisha Waebrania. Kitabu cha Kutoka kinafikia hitimisho, hata hivyo, kwa kuwepo kwa Mungu kunakoleta amani na faraja katika hema takatifu, katikati ya kambi ya Waisraeli (*tazama Kutoka 40*). Katikati ya nguzo hizi mbili zinazokabiliana, ushindi wa Mungu unaelezewa. Kwa Bwana kuwakomboa watu Wake kutoka utumwani, kwa kupasua Kwake Bahari ya Shamu na kwa kulishinda Kwake jeshi lenye nguvu zaidi la wakati huo, ushindi wa Mungu wa kustaaajibisha dhidi ya nguvu za uovu unafunuliwa.

Kisa hicho kwa kushangaza kinasisitiza kwamba kadiri wakandamizaji “walivyowatesa [Waisraeli], ndivyo walivyoongezeka na kuzidi kuenea” (*Kut. 1:12*). Yaani, haidhuru hila za kibinadamu ziweje, Mungu bado ni mwenye enzi kuu na atawaokoa watu Wake, hata kama hali ya mambo inaonekana kutokuwa na tumaini, angalau kwa mtazamo wa kibinadamu.

Mfalme mpya akainuka ambaye hakumjua Yusufu. Simulizi hili linatuambia nini kuhusu jinsi ambavyo hatupaswi kamwe kuchukulia kikawaida hali ya mambo, hasa nzuri?

Usuli wa Kihistoria

Familia ya Yakobo ilipofika Misri baada ya kukumbwa na njaa huko Kanaani (*Mwanzo 46*), mfalme wa Misri alikuwa mwema kwa Waebrania kwa sababu ya Yusufu na yote aliyowafanyia Wamisri.

“Farao akamwambia Yusufu, ‘Tazama, nimekuweka juu ya nchi yote ya Misri.’ Farao akavua pete yake ya muhuri mkononi mwake, akaitia mkononi mwa Yusufu; akamvika mavazi ya kitani nzuri, na kumtia mkufu wa dhahabu shingoni mwake. Akampandisha katika gari lake la pili alilokuwa nalo. Na watu wakapiga kelele mbele yake, Pigeni magoti. Hivyo akamweka juu ya nchi yote ya Misri” (*Mwa 41:41–43*).

Ni nini kilikuwa msingi wa mafanikio ya kushangaza ya Yusufu huko Misri baada ya mwanzo mbaya kiasi kile? (*Soma Mwa. 37:26–28 na Mwa. 39:2, 21*).

Usuli wa kihistoria unaokubalika zaidi wa kisa cha Yusufu ni huu ufuatao: mfalme mpya, katika Kutoka 1:8, “ambaye hakumjua Yusufu,” ni Ahmose (1570–1546) K.K. Kisha akaja Amenhotep wa Kwanza (1553–1526) K.K, mtawala aliyewaogopa Waisraeli na kuwakandamiza. Baadaye Thutmose wa Kwanza (1525–1512) K.K alitoa amri ya kifo kwa watoto wote wa kiume wa Kiebrania. Binti yake Hatshepsut (1503–1482) K.K alikuwa binti wa Mfalme aliyemwasili Musa kuwa mwanawe. Farao Thutmose wa Tatu (1504–1450) K.K, ambaye kwa muda fulani alikuwa mtawala mwenza wa Hatshepsut, alikuwa farao wa Kutoka.

Kutoka kulitokea, kwa mujibu wa ukokotoaji bora zaidi, mnamo Machi 1450 K.K. (tazama William H. Shea, “Exodus, Date of the,” *The International Standard Bible Encyclopedia*, iliyohaririwa na Geoffrey W. Bromiley et al., vol. 2 [Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1982], uk. 230–238). Ili kuelewa wakati wa Kutoka, soma maandiko yafuatayo ya Biblia: *Mwa. 15:13–16; Kut. 12:40, 41; Amosi 11:26; na 1 Wafalme 6:1* (tazama pia *Matendo 7:6; Gal. 3:16, 17*).

Sura ya kwanza ya Kutoka inahusu kipindi kirefu—kuanzia wakati wa Yusufu, wakati baba yake Yakobo na familia nzima walipoingia Misri, hadi wakati Farao alipotoa amri ya kifo. Ingawa kuna mjadala kuhusu idadi kamili ya miaka, jambo muhimu ni kwamba, hata watu Wake walipokuwa watumwa katika nchi ya ugeni, Bwana hakuwasahau.

Yaani, ingawa maelezo mengi kuhusu Waebrania wakiwa Misri wakati huo yamefichwa, angalau kwa sasa (*tazama 1 Kor. 13:12*), ufunuo wa tabia ya Mungu bado unang’aa katika kurasa za kitabu hiki, kama unavyong’aa katika Maandiko yote. Tunaweza kujua kwamba haidhuru mambo yaonekane kuwa mabaya kiasi gani, Mungu daima yupo na tunaweza kumtumaini katika hali yoyote mbaya tunayojikuta.

Wakunga wa Waebrania

Mtu hawezi kuelewa kitabu cha Kutoka bila kuhitaji mafundisho ya kitabu cha Mwanzo. Wayahudi walihamia Misri na baada ya wakati wa ustawi mkubwa na amani, wakatiwa utumwani.

Lakini Mungu hakuwaacha watu Wake katika matatizo yao, ingawa huenda nyakati fulani imeonekana hivyo. Bila shaka wengi wa Waebrania walikata tamaa juu ya taabu yao. Hata hivyo, wakati wa taabu, Mungu anakuja kusaidia kwa mkono Wake wenye nguvu. Bwana wetu anawatia shime wafuasi Wake: "Ukaniite siku ya mateso; Nitakuokoa, na wewe utanitukuza" (*Zaburi 50:15*).

Soma Kutoka 1:9–21. Wakunga waaminifu walitimiza wajibu gani muhimu, na kwa nini wanakumbukwa katika historia?

Hakuna Farao ambaye jina lake limetajwa katika kitabu cha Kutoka. Wanatumia cheo cha "Farao" pekee, kinachomaanisha "mfalme." Wamisri waliamini kwamba Farao alikuwa mungu duniani, mwana wa mungu Ra (au Osiris au Horus). Ra alichukuliwa kama mungu mkuu wa Misri, mungu jua mwenyewe.

Hata hivyo, licha ya uwezo wake wote, "mungu" huyu hakuweza kuwalazimisha wakunga kwenda kinyume na usadikisho wao. Kwa kweli, tofauti na Farao asiye na jina, wakunga hao wawili wana majina, Shifra na Pua (*Kutoka 1:15*); wanaheshimika sana kwa sababu walimcha Bwana. Amri iliyo ovu ya Farao haikuwa na athari kwao kwa sababu walimheshimu Mungu zaidi ya amri za mtawala wa kidunia (*tazama pia Matendo 5:29*). Hivyo, Mungu aliwabariki na familia zao kubwa. Ni ushuhuda wenye nguvu ilioje juu ya uaminifu. Wanawake hawa, haidhuru ni ujuzi mdogo kiasi gani wa teolojia waliokuwa nao, walijua si tu lililo sahihi bali walichagua kufanya lililo sahihi.

Farao alipoona kwamba njama yake haikufanikiwa, aliamuru Wamisri wawaue watoto wote wa kiume waliozaliwa na Waebrania. Walipaswa kuwatupa ndani ya Mto Nile, labda kama kafara kwa Hapi, mungu wa Nile, na pia mungu wa uzazi. (Hii ndiyo mara ya kwanza kuandikwa kwamba Wayahudi wanapaswa kuuiwa kwa sababu tu wao ni Wayahudi). Kusudi la amri ya kifo lilikuwa ni kuwapunguza nguvu Waebrania, kuangamiza dhuria wote wa kiume, na kuwasimilisha wanawake katika taifa la Misri, na hivyo kukomesha tisho ambalo Farao aliamini Waebrania walileta kwa taifa lake.

Wakunga hawakujua tu hatua sahihi ya kuchukua, walizichukua. Kuna ujumbe gani wa wazi hapa kwa ajili yetu?

Musa Azaliwa

Soma Kutoka 2:1-10. Majaliwa na ulinzi wa Mungu vilihusika vipi katika kisa cha kuzaliwa kwa Musa?

Usuli wa historia ya kuzaliwa na maisha ya Musa ni ya kusisimua kwa sababu aliishi wakati wa nasaba maarufu ya mfalme wa 18 ya Misri. Mfalme mmoja wakati wa nasaba hiyo—Thutmose wa Tatu, aliyetwa “Napoleon wa Misri”—anachukuliwa kuwa mmoja wa Mafarao mashuhuri zaidi wa Misri ya kale.

Ingawa alikuwa chini ya hukumu ya kifo wakati wa kuzaliwa kwake (*tazama Kut. 1:22*), Musa alizaliwa kama mwana “maalumu” (neni la Kiebrania toba, kihalisi. “mzuri”; *Kut. 2:2*). Neno hili la Kiebrania linaelezea zaidi ya uzuri wa nje. Neno hili linatumika, kwa mfano, katika kuelezea sifa ya kazi ya Mungu wakati wa juma la Uumbaji, alipotangaza kuwa kila kitu kilikuwa “chema,” hata “chema sana” (*Mwa. 1:4, 10, 31*).

Kama kiumbe kipya, mtoto huyu “mzuri,” kwa mujibu wa mpango wa Mungu, atakuwa mtu mzima atakayewaongoza Waebrania kutoka katika utumwa wao. Wakati wa kuzaliwa kwa mtoto huyu, hasa katika hali hiyo ya kuogofya, ni nani angeweza kuwazia maisha yake ya wakati ujao? Hata hivyo, Mungu atatimiza maneno yake kwa Ibrahimu, Isaka, na Yakobo. Alifanya agano nao kwamba angewapa wazao wao Nchi ya Ahadi (*Kutoka 2:24, 25*). Na, ndio, angemtumia mtoto huyu mzuri, miongo kadhaa baadaye, kufanya hivyo.

Hadi wakati huo, binti mfalme wa Misri Hatshepsut alimuasili Musa kama mtoto wake. Jina alilopewa Musa lina asili ya Kimisri, likimaanisha “mwana wa” au “aliyezaliwa na,” kama mfano wa majina ya Ah-mose (“mwana wa Akh”) au Thut-mose (“mwana wa Thoth”). Kwa hiyo, jina lake limetafsiriwa katika Kiebrania kama Mosheh, yaani, “aliyetolewa katika.” Uhai wake uliokolewa kimuujiza “alipotolewa” katika mto.

Tunajua mambo machache tu kuhusu maisha yake ya utotoni. Baada ya kuokolewa kimuujiza, na kuasiliwa na Hatshepsut, Musa aliishi miaka yake 12 ya kwanza na familia yake ya awali (*Kut. 2:7-9; Ellen G. White, Wazee na Manabii, Sehemu ya Kwanza, uk. 251*). Kisha Musa alipata elimu bora zaidi ya Kimisri, ili kumwandaa kuwa Farao ajaye wa Misri (*Wazee na Manabii, uk. 245*). Inavutia kiasi gani kwamba, hatimaye, sehemu kubwa ya elimu hii isingefaa kwa au hata kufanya kinyume cha, kile ambacho kilikuwa muhimu hasa: ujuzi wa Mungu na ukweli Wake.

Kwa kiasi gani unajifunza kile ambacho hatimaye hakina maana kwa yale yaliyo muhimu zaidi?

Badiliko la Mipango

Soma Kutoka 2:11–25. Ni matukio gani yaliyotokea upesi na kubadili mwelekeo mzima wa maisha ya Musa? Ni masomo gani tunaweza kujifunza kutokana na kisa hiki? _____

Musa angefanya nini? Je, angeshindwa na mvuto wa Misri na anasa za ikulu ya mfalme, au angevumilia taabu pamoja na watu wake wenye kujihami? Matukio hatimaye yalimlazimisha kufanya uamuzi.

“Basi Farao alipopata habari, akataka kumwua Musa; lakini Musa akakimbia mbele ya Farao, akakaa katika nchi ya Midiani; akakeri karibu na kisima” (*Kutoka 2:15*).

Baada ya kuua, kwa kweli Musa hakuwa na la kufanya, angalau kuhusiana na kubaki Misri. Hivyo, mipango yoyote iliyokuwepo ili apande katika kiti cha ufalme cha Misri na kuwa “mungu,” mipango hiyo ilisitishwa upesi. Badala ya kuwa mungu wa uongo, Musa angemtumikia Mungu wa kweli badala yake. Bila shaka, wakati alipokimbia, Musa hakujua maisha yake ya wakati ujao yatakavyokuwa.

“Suala zima [la Musa kumuua Mmisri] lilifahamika haraka kwa Wamisri, na, likiwa limekuzwa sana, muda si mrefu lilifika masikioni mwa Farao. Lilielezwa kwa mfalme kwamba tendo hili lilikuwa na maana kubwa; kwamba Musa alikusudia kuwaongoza watu wake dhidi ya Wamisri, ili kupindua serikali, na kisha yeye mwenyewe kukalia kiti cha ufalme; na kwamba kusingekuwa na usalama kwa ufalme huu wakati akiwa hai. Mara moja mfalme alidhamiria kwamba lazima afe; lakini, akifahamu hatari iliyo juu yake, alitoroka na kukimbilia Arabuni.”—Ellen G. White, *Wazee na Manabii, Sehemu ya Kwanza*, uk. 255.

Musa aliishi miaka 120 (*Kum34:7*), na maisha yake yanaweza kugawanywa katika sehemu tatu za miaka 40 kila moja. Miaka 40 ya kwanza alikuwa Misri, mingi ya hiyo katika kasri la kifalme. Miaka 40 ya pili aliitumia katika nyumba ya Yethro katika eneo la Midiani.

Na miaka 40 ya mwisho, hata hivyo, ndiyo ambayo inachukua sehemu kubwa ya vitabu vitano vya kwanza vya Musa (na robo hii), na inasimulia kisa cha wito wa awali wa Israeli wa kushuhudia kwa ulimwengu uliozama katika ibada ya sanamu, kufunua asili na tabia ya Mungu wa kweli (*tazama Kum. 4:6–8*). Je, ulikuwa ni mpango wa Mungu kwamba Musa amuue Mmisri? Kama sivyo, kisa hiki kinatufundisha nini kuhusu jinsi Mungu anavyoweza kutangua hali yoyote na kuitumia kwa makusudi Yake Mwenyewe? Warumi 8:28 inatusaidiaje kuelewa ukweli huu muhimu?

Jifunze Zaidi: Soma Ellen G. White, "Musa," uk. 248–263, katika *Wazee na Manabii* Sehemu ya Kwanza, ambayo itakupa umaizi muhimu katika sehemu tunayojifunza ya kifungu cha Biblia cha juma hili.

Maandiko ya Biblia yanasema kwamba "wazalisha walikuwa wakimcha Mungu, wasifanye kama walivyoamriwa na huyo mfalme wa Misri, lakini wakawahifadhi hai wale wanaume" (Kut. 1:17). Ellen G. White anatoa maelezo ya kufaa juu ya uaminifu wa wakunga na tumaini la Kimasihi: "Amri zilitolewa kwa wanawake ambao ajira zao zilikuwa zinawapa fursa ya kutekeleza amri hiyo, kuwaangamiza watoto wa kiume wa Kiebrania wakati wa kuzaliwa kwao. Shetani ndiye aliyekuwa mhamasishaji wa suala hili. Alifahamu kuwa mkombozi angeinuliwa miongoni mwa Waisraeli; na kwa kumwongoza mfalme kuwaangamiza watoto wao alitumaini kuharibu kusudi la Mungu. Lakini wanawake hao walikuwa wakimcha Mungu, na hawakuthubutu kutekeleza amri hiyo ya kikatili. Bwana alithibitisha uamuzi wao huu, na kuwaneemesha."—Ellen G. White, *Wazee na Manabii*, Sehemu ya Kwanza uk. 249.

Habari njema katika haya yote ni kwamba, licha ya mipango ya Shetani, Mungu alitangua, na aliwatumia watu waaminifu kumzuia adui. Tunaishi katika eneo la adui yetu, ambaye Yesu alimwita "mfalme" au "mkuu wa ulimwengu huu" (Efe. 2:2, Yn. 14:30). Shetani alijitwalia bila haki cheo hiki kutoka kwa Adamu, lakini Yesu Kristo alimshinda katika maisha yake na kwa njia ya kifo Chake msalabani (Mt. 4:1–11, Yn. 19:30, Ebr. 2:14). Ingawa Shetani angali hai na anatenda kazi, kama inavyofunuliwa katika jaribio lake la kuwaua watoto hao, kuuawa kwake mwenyewe ni hakika (Yn. 12:31; Yn. 16:11; Ufu. 20:9, 10, 14). Habari njema ni kwamba shida za maisha zinaweza kushindwa kwa neema ya Mungu (Flp. 4:13). Neema hiyo ndiyo tumaini letu pekee.

Maswali ya Kujadili:

- 1 Kwa nini Mungu aliwaruhusu Waebrania kuishi Misri na kukandamizwa? Kwa nini ilichukua muda mrefu kwa Mungu kuingilia kati kwa niaba yao? Kumbuka, pia, kwamba kila mtu aliteseka kwa kadiri mtu huyo alivyoishi. Yaani, muda wa mateso kwa taifa ulikuwa mrefu, lakini kila mtu aliteseka kwa kadiri mtu huyo mmoja alivyokuwa hai. Kwa nini kuweka utofauti huo ni muhimu katika kutafuta kuelewa mateso ya wanadamu kwa ujumla?
- 2 Fikiria zaidi juu ya maswali kuhusu jinsi Mungu alivyoweza kutumia tendo lenye ukali la Musa la kumuua Mmisri. Tuseme hakuwa amefanya hivyo? Je, hilo lingemaanisha kwamba Waebrania wasingekoka kutoka Misri hatimaye? Eleza hoja yako.